

Stručni rad

PUT OD FORMIRANJA RAZREDNOG ODJELA DO USPJEŠNE RAZREDNE ZAJEDNICE

**Nikola Vuković, prof., pedagog izvrsni savjetnik
Osnovna škola Đurđevac**

Sažetak

Školski pedagog ekspert je za organizaciju i provedbu pedagoškog procesa unutar škole. Jedna od važnih zadaća školskog pedagoga upis je djece u prvi razred te formiranje razrednih odjela, kako prvog razreda tako i kasnije tijekom školovanja kad se mijenja sastav razrednih odjela. Učinkovitost pedagoga ovisi o njegovom savjetodavnom radu te suradnji s ostalim stručnim suradnicima u školi te učiteljima. Od izuzetne je važnosti suradnja pedagoga s psihologom na području formiranja razrednih odjela. Razredni odjel prostor je u kojem se učenici druže, uče, komuniciraju, izgrađuju vlastite stavove, vrijednosti i navike. Utječu jedni na druge sa svim svojim individualnim karakteristikama, socijalnim i kulturnim različitostima. Dobra suradnja školskog pedagoga i razrednika preduvjet su uspješnom stvaranju razredne zajednice. Pedagog u prvom redu predstavlja razredniku učenike, pojašnjava kriterije formiranja razrednog odjela, upoznaje razrednike s poznatim činjenicama o obiteljskim prilikama učenika te sudjeluje u stvaranju plana i programa rada razrednog odjela. Najvažniji posao školskog pedagoga svakako je savjetodavni rad sa svim čimbenicima rada razrednog odjela, od učenika, razrednika, predmetnih učitelja do roditelja učenika. Razredni odjel temeljna je socijalna i odgojno-obrazovna jedinica dok razrednu zajednicu možemo u ovom kontekstu shvaćati kao socijalni prostor u kojem učenici borave, uče i rade zajedno s učiteljima.

Ključne riječi: čimbenici razredne zajednice, sigurnost učenika, školski pedagog, učenje

1. Razredni odjel i formiranje učenika

U jednom razrednom odjelu učenici borave nekoliko godina. U pravilu prve četiri godine u razrednoj nastavi te četiri godine u predmetnoj nastavi. Najčešće se nakon četvrtog razreda formiraju nove skupine petog razreda, no postoje izuzeci. Učenici mogu biti u jednoj razrednoj zajednici od početka prvog razreda do kraja osmog razreda. Zbog toga život u razrednom odjelu ima važan utjecaj na formiranje učenika. Razredni odjel okružje je u kojem međusobno surađuju učenici i učitelji te povremeno stručni suradnici i vanjski sudionici odgojno-obrazovnog procesa. Komunikacija je u razrednom odjelu stalna, suradnja se svakog dana unapređuje, stoga razredni odjel možemo vidjeti kao temeljnu socijalnu zajednicu škole. Jedna od osnovnih uloga školskog pedagoga je da zajedno s razrednicima i predmetnim učiteljima unapređuje produktivno djelovanje razrednih odjela. Razredni odjel kao organizacijska jedinica sastavljen je od učenika približno iste dobi. Pri formiranju razrednih odjela stručni suradnici u školi, a posebno školski pedagog, vode računa o podjednako raspoređenom broju učenika po spolu, njihovom predznanju iz predškole kao i prema drugim kriterijima kao što je npr. mjesto stanovanja. Važnije je područje rada školskog pedagoga stvaranje razredne zajednice u tako formiranom razrednom odjelu. Utjecaj razredne zajednice započinje kad učenici počinju međusobno komunicirati, družiti se, igrati, učiti i ostvarivati zajedničke aktivnosti u školi vođeni razrednikom ili predmetnim učiteljima. Huklek [1] ističe važnost razredne kohezivnosti, koja podrazumijeva zajedničko djelovanje usmjereno ka zajedničkom cilju, a temelji se na međusobnoj komunikaciji. Učenici koji nemaju visoku razinu socijalne kompetencije iskazuju poteškoće prilikom iznošenja svojih iskustava i znanja. Sve to otežava adekvatno socijaliziranje učenika.

Uloga školskog pedagoga u radu s učenicima u razrednom odjelu odnosi se na socijalizaciju svakog pojedinog učenika, njegovo uključivanje u zajednicu, udruživanje u skupine ili timove s ciljem ostvarivanja postavljenih ciljeva i ishoda učenja. Ljudi se tijekom cijelog života, u ranom i kasnom djetinjstvu, adolescenciji, mlađoj, srednjoj i starijoj odrasloj dobi socijaliziraju te usvajaju znanja i obrasce ponašanja koji pripadaju odgovarajućem uzrastu. Iako se u prošlosti socijalizacija promatrala kao jednosmjernan proces pri kojem odrasli roditelji, vršnjaci i škola utječu na ponašanje djeteta, danas postoje podaci koji pokazuju da u socijalizaciji postoji uzajaman odnos, odnosno da djeca imaju utjecaj na druge sudionike interakcije.[3] Naglasak je na zajedništvu učenika jer, u razrednom odjelu kao zajednici, učenik otkriva, doživljava i dobiva sve ono što ne bi dobio kao pojedinac. Benefit je u socijalnim iskustvima u prvom redu kroz igru, učenje, zajedničkom druženju i ostvarivanju postavljenih ciljeva rada razrednog odjela. U interakciji s učenicima školski pedagog pruža potporu, poticaj i zaštitu učenicima te s njima radi na ostvarivanju osobne identifikacije i stvaranju slike o sebi. Razredna zajednica je mjesto gdje učenici mijenjaju sebe i druge, pokazuju svoje mane i vrline. Za te promjene potrebna im je pomoć učitelja, razrednika i stručnih suradnika. Provedbom različitih projekata, školskih akcijskih istraživanja te programa pedagog u radu s učenicima potiče učenike da prihvate sebe, da mijenjaju neprihvatljiva ponašanja, preventivno djeluje na svim područjima, a sve s ciljem da učenici razvijaju prihvatljive socijalne vještine i navike te da usvajaju pozitivne životne vrijednosti. Ukoliko u razrednom odjelu postoje učenici kojima je potrebna određena pomoć, školski pedagog radi na integraciji i inkluziji učenika. Ovaj dio poslova odnosi se i na rad s učiteljima kao i roditeljima svih učenika u razrednom odjelu.

Rad na sigurnosti učenika važan je posao svakog učitelja, a školski pedagog ima značajnu ulogu u kreiranju različitih aktivnosti na tom području. Sigurnost je osnovni uvjet povezivanja učenika u razrednoj zajednici kao i u školi. Od početka školovanja svakog učenika važno je sigurno školsko okruženje. Samo u sigurnom okruženju učenici mogu uspostavljati zajedničke odnose i blizinu. Važna je emocionalna bliskost koja dovodi do tolerancije među učenicima, razvija se povjerenje, empatija i međusobno pomaganje. Ulaganje u preventivne programe te razvijanje pozitivnog socijalnog okruženja ima za ishod uspješnost u odgojno-obrazovnom radu svih sudionika. Školski pedagog u radu s učenicima kroz predavanja, radionice, debate ili kroz provedbu raznih školskih projekata ima važnu zadaću, a to je razvijanje zaštitnih mehanizama kod svakog učenika. Različitim pedagoškim aktivnostima školski pedagozi u suradnji s razrednicima i predmetnim učiteljima nastoje svakodnevno jačati kapacitete učenika na području socijalizacije i komunikacije. Radne navike, pozitivna radna disciplina i socijalne vještine dovode učenike u položaj da mijenjaju sebe i druge učenike, ali također utječu na rad učitelja i stručnih suradnika u školi. Dio ponašanja svakako se prenosi i na obiteljski dom.

2.Uspješan učenik je temelj uspješne razredne zajednice

Kad se učenik u razrednom odjelu osjeća prihvaćen i povezan s drugim učenicima govorimo o pozitivnoj razrednoj klimi. Jedan od alata za utvrđivanje komunikacije među učenicima je sociometrija. Sociometrijska struktura razrednog odjela podrazumijeva strukturu afektivnih odnosa među članovima razrednog odjela, odnosno odnose privlačnosti (simpatije-antipatije) kojim se iskazuje opće ozračje u razrednom odjelu kao pokazatelj kohezivnosti razrednog odjela. [2] Školski pedagozi na početku školske godine po potrebi provode sociometriju. Dobivene rezultate analiziraju i zajedno s razrednicima, kao i drugim stručnim suradnicima, koriste za planiranje rada u razrednom odjelu. Rezultati sociometrije omogućuju otkrivanje stavova pojedinih učenika prema drugima, otkrivanje statusa učenika i razumijevanje grupe kao cjeline [1]. Sve to dovodi do uspješnije prilagodbe pojedinca ili grupe. Skladni odnosi učenika u razredu utječu na njihov tekući, ali i budući razvoj. Ispitivanjem sociometrijskog statusa može se, osim rješavanja nesuglasica, dodatno poboljšati komunikacija između učenika. Tu se misli na planiranje radionica, predavanja ili diskusija s učenicima o temama koje su važne za unapređenje rada razredne zajednice. Pomoć razredne zajednice vidljiva je kroz oblikovanje pozitivne slike učenika o sebi, razvijanje optimizma kod učenika kao i poticanje tolerancije među sudionicima odgojno-obrazovnog rada. Jedan od izazova u radu školskog pedagoga stvaranje je razrednog ozračja u kojem će se svakodnevno povećati utjecaj pozitivnih, a smanjiti utjecaj negativnih iskustava u međusobnim odnosima učenika, pa onda i na području učenja. Ovaj posao pedagoga nezamisliv je bez pomoći razrednika, stoga je važna njihova međusobna suradnja, zajedničko usavršavanje, dogovaranje, planiranje, provedba pojedinih aktivnosti, analiza razrednih situacija te zajedničko donošenje mjera za unapređenje rada u pojedinom razrednom odjelu. Tu se misli i na pojedinog učenika kao i na razrednu zajednicu u cjelini. Iskustveno učenje treba prevladati predavački oblik nastave i ostvarivanje sata razrednika. Životne vještine mogu se svakodnevno vježbati u razrednom odjelu kroz organizirane ili spontane aktivnosti i razredne situacije. Svaki razredni odjel integrirani je razredni odjel u kojem učenici iskustveno uče za život, surađuju, komuniciraju, jedni druge pomažu i podupiru u školskim i osobnim situacijama. Ovo

svakako dolazi do izražaja u razrednim odjelima u kojima ima učenika s teškoćama, učenika pripadnika nacionalnih manjina ili raseljenih učenika iz drugih država. Svima njima potrebno je da razvijaju međusobne odnose i povjerenje temeljeno na zajedništvu i učenju za suživot, prihvaćanje drugih i drugačijih što rezultira odgojem za toleranciju. Učenici u uspješnoj razrednoj zajednici slobodno traže pomoć od drugih učenika, ali i pružaju pomoć drugima. Jedna od karakteristika uspješne razredne zajednice je međusobno poštivanje, slušanje, nadopunjavanje i pomaganje. Svakako treba istaknuti da se u uspješnoj razrednoj zajednici slijede upute, dogovori, razredna pravila te da se tijekom međusobne komunikacije uvode nova pravila i upute, razvijaju se mehanizmi samomotivacije kao i motivacije drugih. Osnovni cilj rada učitelja, razrednika i stručnih suradnika stvaranje je razrednih odjela u kojima su učenici međusobno bliski, gdje razvijaju prijateljstva, uzajamno se pomažu, empatični su i nadasve tolerantni. Najvažna povezanost pedagoga s učenikom uspostavlja se putem empatije. Empatija znači neposredan ulaz pedagoga-savjetodavca u učenikov svijet; to znači da ga razumijemo, doživljavamo i suosjećamo s njim.[4]

3.Rad školskog pedagoga s učiteljima i razrednicima na području unapređenja razredne zajednice

Razrednici i predmetni učitelji koji predaju u razrednom odjelu sastavni su dio razredne zajednice. Učitelji i učenici kroz odgojno-obrazovni rad uspostavljaju radne i osobne odnose. Kako bi komunikacija između učenika i učitelja bila što kvalitetnija, jedna od uloga školskog pedagoga rad je s učiteljima na razvijanju razredne dinamike. Poznato je da samo učitelj s dobro osmišljenim strategijama učenja može stvoriti povoljno razredno ozračje. Važno je s učiteljima raditi na tehnikama učenja i poučavanja, uvođenju novih metoda i oblika rada te stvaranju razrednog ozračja koje će rezultirati uspjehom svakog pojedinog učenika i to na osnovi njegovih sposobnosti. Individualizacija i diferencijacija rada učitelja u odnosu na svakog učenika preduvjet je uspješnosti odgojno-obrazovnog rada i razvoja uspješne razredne zajednice. Školski pedagog kao stručni suradnik u školi ima ulogu poticati učitelja i učenika na vrjednovanje u kojem zajedno sudjeluju s ciljem zajedničkog unapređenja odgojno-obrazovnog rada. Njegova je stalna zadaća stvaranje ugodnog ozračja u školi, a pogotovo stvaranje suradničkih odnosa među svim sudionicima nastavnog procesa. Naglasak treba biti na zajedničkom planiranju, programiranju, ostvarivanju i vrjednovanju rada. Na taj se način postiže zajednički uspjeh na usavršavanju odgojno-obrazovnog rada. Sudionici postaju odgovorni za (ne)uspjeh.[5] Između učenika i učitelja oduvijek je bila, a i u budućnosti će postojati veća ili manja distanca. Kako bi se ta distanca svela na potrebnu razinu školski pedagog u radu s učenicima i učiteljima naglašava važnost unapređenja razredne komunikacije, međusobnog uvažavanja, poučavanja i tolerancije. Nastoji se da učitelji i razrednici napuste tradicionalni autoritarni pristup vođenja učenika te da se uspostave međusobni odnosi koji će motivirati učenike za učenje, suradnju i napredak. Školski pedagozi u radu s učenicima i učiteljima jednima i drugima naglašava potrebu dogovaranja, stvaranja zajedničkih pedagoških situacija u kojima svi dobivaju. Razvoj socijalnih vještina prioritet je u radu školskog pedagoga sa svim sudionicima odgojno-obrazovnog rada, a tu se podrazumijeva i rad s roditeljima. Uspješna razredna zajednica temelji se na slobodi, poštovanju i povjerenju u druge, pravdi, toleranciji, odgovornosti, empatiji i međusobnom učenju između učenika i učitelja.

Posao školskog pedagoga s učiteljima pripravnicima ne bi smio nikako izostaviti poslove razrednika. Razredništvo je zahtjevan posao i temelji se na stručnom radu koji iziskuje mnoge kompetencije svakog razrednika. Od razrednika se očekuje da povjereni mu razredni odjel postane što prije uspješna razredna zajednica temeljena na suradnji, integraciji i inkluziji. Dakle, od razrednika se očekuje timski rad, motiviranje učenika za učenje, suradnju, druženje, svakodnevnu suradnju s predmetnim učiteljima i po potrebi stručnim suradnicima, suradnju s roditeljima učenika te rješavanje svakodnevnih razrednih problema i svakako pedagoško vođenje razrednog odjela. Uloga, a i profesionalna odgovornost školskog pedagoga je da zajedno s razrednicima na početku svake nastavne godine izradi analizu odgojne situacije. Tijekom cijele nastavne godine školski pedagog pomaže razrednicima pratiti zbivanja u razredni odjelima, predlaže mjere za unapređenje rada, uključuje se u rješavanje individualnih odgojno-obrazovnih situacija kako s učenicima tako i s učiteljima i roditeljima učenika. Važna zadaća školskog pedagoga uključivanje je roditelja u neposredni rad škole, pripremanje roditelja za te aktivnosti, analiza rada te predlaganje mjera za unapređenje rada i suradnje sa svim čimbenicima odgojno-obrazovnog rada u razrednom odjelu i školi.

4. Zaključak

Razredna zajednica važan je čimbenik formiranja učenika te njeno formiranje predstavlja izazov u radu školskog pedagoga. Ključna je suradnja s razrednicima i predmetnim učiteljima pojedinog razrednog odjela. Učitelji i razrednici svakodnevno rade s učenicima, a školski pedagog povremeno prati razvoj razredne zajednice. Najčešći oblik praćenja rada razredne zajednice su posjete razrednom odjelu, savjetodavni rad školskog pedagoga s učenicima, učiteljima, razrednicima i roditeljima učenika, predavanja, pedagoške radionice i provedba školskih projekata. Samo se zajedničkom komunikacijom i suradnjom razrednika, predmetnih učitelja, školskog pedagoga i ostalih stručnih suradnika mogu rješavati pojedinačni problemi učenika ili problemi razredne zajednice u cjelini. Kako bi se unaprijedio rad u razrednoj zajednici potrebno je stalno stručno usavršavanje razrednika i predmetnih učitelja, a jedan od nositelja stručnog usavršavanja je svakako školski pedagog. Imajući u vidu važnost rada razredne zajednice te njeno unapređenje, školski pedagogi za svoju ulogu u razrednoj zajednici moraju se dodatno usavršavati te svoja znanja prenositi na ostale čimbenike rada u razrednoj zajednici.

5. Literatura

- [1.] Huklel, Katarina, (2017.) Socijalni odnosi učenika u razredu, Diplomski rad <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:732528>, preuzeto 31.12.2022.
- [2.] Kolak, A. (2010) Sociometrijski status učenika u razrednom odjelu i školskoj hijerarhiji. Pedagogijska istraživanja, II (7), str. 243-253. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=174463 (3.1.2023.)
- [3.] Raboteg-Šarić, (1997) Uz temu- SOCIJALIZACIJA DJECE I MLADEŽI, Društvena istraživanja, IV-V (6), str. 423-425. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=50168 (3.1.2023.)
- [4.] Staničić, S., Resman, M: (2020.) Pedagog u vrtiću, školi i domu, Znamen, Zagreb
- [5.] Vuković, N. (2021) Uloga školskog pedagoga u praćenju nastavnog procesa, Varaždinski učitelj, Vol.4, broj 6/21.